

Tentoonstelling 'Ex Cathedra: Het leren zoals het was'

Universiteitsbibliotheek, KU Leuven - april-augustus 2012

De KU Leuven is zeer trots op haar collectie van collegedictaten uit de 16e tot de 18e eeuw, bestaande uit 175 banden. Daarom organiseerde ze een tentoonstelling, lopend van april tot augustus 2012, over deze studentencursussen en het daarbij horende studentenleven. Benieuwd naar 'het leren zoals het was', ging ik eens een kijkje nemen.

De eerste indruk van de tentoonstelling was heel goed. Ze had echt een toplocatie: in de Universiteitsbibliotheek aan het Ladeuzeplein. De ruimte was redelijk groot, er stonden mooie vitrinekasten en er hingen meerdere informatieborden en uitvergrote posters. Door de verlichting en de raamdecoratie straalde de ruimte ook gezelligheid uit.

De spil van de tentoonstelling was de handgeschreven studentencursus. De studenten schreven hun notities netjes over in boeken en maakten er dan illustraties bij of kleefden er prenten in. Hiervan waren dan ook een aantal prachtexemplaren uitgesteld. Zo kon je zeer nauwkeurige tekeningen bewonderen van de anatomie van de maag en het hart, maar ook illustraties van onder meer de fasen

van de planeten, de bewegingen van Mercurius, het stelsel van Copernicus, een pneumatische pomp, duikersklokken, de regenboog en zwaartekracht. Het merendeel van de collegedictaten was afkomstig uit de Artesfaculteit.

Bij de boeken werd ook wat informatie gegeven over de lessen, de zware dagindeling en de huisvesting van de studenten. Zo leerde je dat jongere Leuvense studenten van de Artesfaculteit vroeger verbleven in een van de vier pedagogieën: het Varken, de Lelie, de Burcht of de Valk. Eenmaal je dit wist, snapte je waarom je in sommige collegedictaten ineens een varken of burcht zag verschijnen. Van elk van deze pedagogieën waren de versierde titelbladen (*frontispices*) te bewonderen.

Niet elke illustratie in de boeken paste perfect bij de lesinhoud. Zo vond je wel eens een tekening van een drinkbeker, bijvoorbeeld in *Universa philosophia et logica Aristotelis* van Franciscus van der Meren uit 1659-1660, of een illustratie van drinkende mensen in een studentencursus. Vooral in de tweede helft van de 17e eeuw verschenen deze studentikoze

tekeningen. Een leerling in het bijzonder werd geselecteerd voor de tentoonstelling: Henricus Joannes van Cantelbeke. Van hem heeft de KU Leuven zeven handgeschreven studentencursussen in bezit. Van Cantelbeke valt vooral op door zijn humor en decoratieve illustraties.

De tentoonstelling leerde je ook iets over de verkiezing van beste leerling van het jaar: de primus. Deze primus werd gevierd met optochten en drinkgelagen die dagen konden duren. Je kon een aantal van de Zegezangen voor de primus bezichtigen en ook een boek met reglementen bij de feestelijke optocht voor de inhuldiging van de beste student Joannes Baptiste Hellebaut, daterend uit 1793.

Buiten de collegedictaten kon je ook enkele emblemen, zeer geliefd bij studenten in de 17e en begin 18e eeuw, en wetenschappelijke instrumenten bekijken. Zo waren er onder meer een toverlantaarn, microscoop, elektriseermachine, planetarium en vacuümpomp. Door het volgen van de pijlen, werd je geleid naar een van de pronkstukken van de tentoonstelling: het oudste collegedictaat uit de collectie, genaamd *Philosophia logicalis*

Foto's:

Boven: Versierde titelbladen (of frontispices) van de vier pedagogieën.

Onder: 'Fasen van de planeten' in De cosmographia van Jean-Joseph Havelange uit 1767.

Achtergrond: Microscop uit de 19e eeuw.

p.48: Het spandoek aan het gebouw.

uit de periode 1513-1514. De bladzijde die was opengeslagen, toonde een tamboer, pijper en vendelier.

Horende bij de gehele collectie was het boek *Ex Cathedra: Leuvense collegedictaten van de 16e tot de 18e eeuw*, verkrijgbaar en te bekijken in de Universiteitsbibliotheek van de KU Leuven. Hierin is alle informatie over de collegedictaten en het studentenleven te vinden. Voor de kinderen was er ook een klein boekje waardoor ze spelenderwijs meer over de tentoonstelling leerden. De KU Leuven mag met recht trots zijn op haar verzameling handgeschreven studentencursussen. Je zag dat er veel werk was gestoken in de inrichting van de tentoonstelling en dat resulteerde in een uitnodigende sfeer. De boeken, illustraties en instrumenten toonden uitstekend het leven van de Leuvense studenten uit de 16e tot 18e eeuw.

Voor meer informatie is er ook nog de informatieve site over de collectie en de tentoonstelling: <http://expo.bib.kuleuven.be/>.

Cindy Mergits

